

**Тобі слід знати про туберкульоз:
активне виявлення випадків
туберкульозу серед осіб, які
опинились у складних
життєвих обставинах**

**Дайджест № 2
(квітень-червень)
2023 рік**

**(*) LHSI Соціальні ініціативи
з охорони праці та здоров'я**

Альянс
громадського здоров'я

Проект здійснюється МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» за підтримки БФ «Альянс громадського здоров'я» в рамках гранту Глобального фонду боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією. А також у співпраці з обласними та місцевими центрами соціальних служб і лікувально-профілактичними закладами.

Історії проекту: Коли наполегливість соціальних працівників рятує

Батьки Аліни не працювали та зловживали алкоголем, але з активізацією військових загроз у Запорізькій області відчували необхідність переїхати з дітьми до відносно безпечнішого регіону. Так родина опинилася в місті Стрий на Львівщині.

Тут через низьке матеріальне забезпечення сім'я була під соціальним супроводом Стрийського міського центру соціальних служб (СМЦСС). Соціальні працівники підшукали родині житло, надали допомогу продуктами, одягом, засобами гігієни тощо.

Наприкінці лютого 2023 року у матері Аліни почались кашель, температура, потовиділення. Вона пройшла обстеження, і їй був встановлений діагноз туберкульоз (ТБ). Але у зв'язку зі зловживанням алкоголем у жінки була низька прихильність до лікування. Вона не тільки не бажала лікуватися сама, але й перешкоджала обстеженню членів родини, навіть, спробувала переховуватись разом із сім'єю.

Завдяки команді соціальних працівників проекту [«Тобі слід знати про туберкульоз: активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинились у складних життєвих обставинах»](#), який впроваджує МГО [«Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я»](#) за підтримки БФ [«Альянс громадського здоров'я»](#), жінку вдалось мотивувати до обстеження її чоловіка та двох дітей на ТБ. Усіх було скеровано на діагностику до Стрийського протитуберкульозного кабінету.

Історії проекту: Завершити лікування попри все

Ми добре пам'ятаємо минулорічну історію сімей з Маріуполя, які розпочали лікування, але через відкрите вторгнення росії та необхідність рятуватися від окупації, змушені були припинити. Проте, завдяки злагодженій співпраці соціальних працівників проекту, з 46 сімей, які перебували під соціальним супроводом в маріупольському регіоні, 33 сім'ї з дітьми були знайдені, взяті під соціальний супровід іншими фахівцями проекту. І всі, кому потрібно було продовжити лікування, змогли його пройти та завершити.

У результаті обстеження Аліні та її брату також підтвердили ТБ. Дітям було призначено лікування, а сім'я передана на медико-психосоціальний супровід.

Батько Аліни виявився за результатами обстеження здоровим, а наразі знайшов роботу і родина переїхала до іншої громади у гірській місцевості. Але соціальні працівники проекту продовжують спілкуватися з мамою дівчини та підтримувати родину у лікуванні.

Аліна з братом спостерігаються лікарем-фтизіатром та проходять курс лікування вже за новим місцем проживання.

І всі вони дуже чекають того дня, коли чергове обстеження покаже, що хвороба нарешті подолана.

Цього року подібна ситуація повторилася із сім'ями, які різними шляхами евакуювалися з Бахмуту. Адже в Дніпрі з січня працює хаб [«З Бахмутом у серці»](#), в якому евакуйовані бахмутці можуть не лише зробити скринінг та отримати консультування соціальних працівників щодо подальших кроків у випадку підозри на туберкульоз або латентну туберкульозну інфекцію, але й пройти подальше

медичне обстеження та, при потребі, отримати лікування у лікарів Бахмуту в одній з лікарень Дніпра.

Саме цим соціальним працівникам і медикам вдалось не лише відновити зв'язок із родинами дітей, які мали діагноз «латентна туберкульозна інфекція» та проходили курс профілактичного лікування в Бахмуті. Вони всі змушені були через активні бойові дії евакуюватися з міста-фортеці до інших міст Донецької області.

Соціальні працівники хабу разом із медиками допомогли 21 дитині отримати консультацію у ЗОЗ на новому місці та успішно завершити курс профілактичного лікування. На жаль, зв'язок із 15 іншими дітьми, які перебували під соціальним супроводом і розпочали лікування на момент евакуації, поки що встановити не вдалось.

А дехто з клієнтів здавався загубленим, але знайшовся сам, завдяки хабу з назвою рідного міста у найменуванні та наявності там спеціалістів, дотичних до проекту. Наприклад, пані М.

Родина пані М. мешкала у Бахмуті й в червні 2022 року була взята під соціальний супровід з метою формування прихильності до профілактичного лікування ЛТІ та подолання наслідків небезпечної хвороби.

Пані М. легко йшла на контакт з соціальним працівником, виконувала всі рекомендації лікаря в повному обсязі. Родині була надана гуманітарна допомога у вигляді продуктів харчування та засобів гігієни від МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я».

Але нажаль, ситуація в місті становилась небезпечною. Родині неодноразово було рекомендовано виїжджати у небезпечні регіони. Родина евакуююватись відмовлялась, проте лікування проходили вчасно.

¹ Олена Молчанова — спочатку одна з трьох, а згодом і одна з двох лікарів, які лишилися в Бахмуті для надання медичної допомоги мешканцям, які залишались у місті-фортеці. До початку відкритого нападу росії на Україну вона працювала як лікарка-фтизіатриця, була експерткою управління охорони

У листопаді 2022 року спеціалісти вимушені були евакуюватися до Дніпра. Зв'язок з родиною ще деякий час підтримувався. Також спеціалісти, по можливості, постійно контактували з лікарем-фтизіатром Оленою Молчановою¹ (ми писали про неї у попередньому щогорічному дайджесті 1-2023) з приводу лікування дитини пані М.

Але ситуація в місті постійно погіршувалася, зв'язок з родиною було втрачено, відомостей про місцеперебування родини спеціалістка не мала. Вона неодноразово телефонувала пані М., але номер телефону постійно не обслуговувався. Єдине вдалось з'ясувати, що сім'я пройшла лікування в повному обсязі і була евакуйована. Інформацію отримали від Олени Молчанової, коли лікарка змогла вийти на зв'язок.

З січня 2023 року МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» почала реалізовувати проект у Дніпрі на базі хабу «З Бахмутом у серці». І ось в один з днів до хабу прийшла пані М. задля отримання гуманітарної допомоги.

Спеціалісти одразу впізнали жінку, а жінка їх. Це було дуже несподівано, але так приємно... Потім були обійми, радісні сльози. Слава Богу знайшлися! Після розмови з пані М. було з'ясовано, що родину екстрено було евакуйовано волонтерами до селища під Дніпром, лікування пройшли. Телефон пані М. загубила під час евакуації.

Пані М. разом із дитиною були супроводжені до лікаря на повторну діагностику. За результатами обстеження ТБ у матері та ЛТІ у дитини не виявлені.

Супровід родини завершено позитивно.

здоров'я Бахмутської міської ради за фахом фтизіатрія. А також з 2021 року по нинішній березень працювала в проекті «Тобі слід знати про туберкульоз». Більше про неї читайте у попередньому щогорічному дайджесті 1-2023.

Важливо: Верховна Рада ухвалила закон «Про подолання туберкульозу в Україні»

Закон (№ 9147), ухвалений 17 липня, передбачає доступніші та якісніші послуги для пацієнтів:

- діагностику, профілактику та лікування туберкульозу;
- визначає статус регіональних фтизіопульмонологічних центрів, які проводитимуть діагностику й лікування туберкульозу за програмою медичних гарантій;
- чітко визначений механізм забезпечення ліками для профілактичного лікування.

Серед основних законодавчих змін — посилення діагностичної мережі. Мова про три рівневу систему мікробіологічних лабораторій з діагностики туберкульозу на чолі з центральною, яка буде забезпечувати зовнішній контроль якості лабораторій нижчого рівня.

Ці комплексні кроки дозволять покращити ситуацію із подоланням захворювання в Україні та посилити лікування туберкульозу у відповідності до світових стандартів ВООЗ.

Щодення: Чужих дітей не буває

Епідемія туберкульозу в Україні, на жаль, поки не зникла, але запідозрити початкову стадію можна не завжди. А латентна туберкульозна інфекція взагалі не викликає жодних симптомів і проявів. Єдиний спосіб дізнатися напевно — пройти тест!

Так, у Києві напередодні Дня захисту дітей та на початку літа в рамках проекту «Тобі слід знати про туберкульоз: активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинились у складних життєвих обставинах» спеціалісти Київського міського центру соціальних служб активно проводили скринінгове опитування та направляли на діагностику осіб, які знаходяться у тимчасових прихистках для внутрішньо переміщених осіб.

Це сім'ї з дітьми, евакуйовані з Донецької, Луганської, Харківської, Херсонської, Миколаївської та Запорізької областей України.

Протягом трьох місяців спільно з КНП «Київський фтизіопульмонологічний центр» вдалось продіагностувати більше 100 дорослих та більше 30 дітей, яким проведено діагностичне дослідження за допомогою квантиферонового тесту з виявлення латентної туберкульозної інфекції.

Квантиферонові тести були закуплені за рахунок МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я».

За результатами діагностики вчасно виявлено інфікованих на ТБ дорослих та дітей. Наразі вони отримують безкоштовне лікування.

!!

Хотілося би виокремити проблему, пов'язану з тим, що закупівля туберкуліну передбачається із місцевого бюджету й лише для мешканців громади, а сім'ї ВПО залишаються поза увагою. Хоча, як показує практика діяльності проекту сучасні умови вимагають на державному рівні розробити механізм забезпечення ресурсами на обслуговування й родини ВПО з обласних чи національних бюджетів.

Робочі зустрічі: Впровадження рекомендацій з виявлення туберкульозу

Вже шостий рік команда МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» (LHSI) поспіль допомагає внутрішньо переміщеним особам отримати доступ до послуг із діагностики туберкульозу. За цей час більше 30 громад у восьми областях України отримали технічну допомогу від LHSI для розробки та успішно впроваджують алгоритми між соціальними та медичними службами, десятки тисяч ВПО вчасно пройшли діагностику та отримали лікування від туберкульозу.

Питання впровадження рекомендацій з виявлення туберкульозу серед ВПО і рекомендацій Центру громадського здоров'я України обговорили під час зустрічі комітетів з програмних питань та регіональної політики Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВЛ, у якій взяла участь й керівниця нашого проекту «Тобі слід знати про туберкульоз» Ніна Гладих

Робочі зустрічі: Львівщина на зв'язку

Наприкінці травня відбулась робоча зустріч команди МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» (LHSI) з документаторами та соціальними працівниками Львівської області в рамках проекту «Тобі слід знати про туберкульоз: Активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах».

Разом із Аллою Мельник, спеціалістом-аналітиком проекту, учасники проаналізували виконання планових кількісних та якісних показників реалізації проекту за чотири місяці поточного року, обговорили питання щодо обліково-звітної документації у рамках проекту та порядок видачі мотиваційних наборів клієнтам проекту та інше.

Інна, Щукіна, HR-менеджер LHSI, зосередила увагу учасників зустрічі на особливостях проведення оцінки рівня знань соціальних працівників проекту фахівцями МБФ «Альянс громадського здоров'я», за підтримки якого реалізується проект.

А Роксолана Булах, фахівець з моніторингу проекту, обговорила з учасниками проблемні питання, які виникають при заповненні щоденних відомостей обліку скринінгу туберкульозу, анкет клієнтів, планів і звітів соціального супроводу дітей з латентною туберкульозною інфекцією.

Робочі зустрічі: Моніторинговий візит на Львівщині

Наприкінці червня фахівці МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» провели моніторинг діяльності за проектом у Львівській області. Під час моніторингового візду керівник проекту Ніна Гладих, спеціаліст-аналітик Алла Мельник та фахівець із моніторингу Роксолана Булах відвідали партнерські організації та провели робочі зустрічі: Львівський обласний центр соціальних служб і Львівський регіональний фтизіопульмонологічний клінічний лікувально-діагностичний центр.

Також відбулися моніторингові виїзди до Стрия і Самбора та до Львівського обласного центру соціальних служб (Львівський район). Під час візитів провели перевірку ведення та зберігання первинної документації, перевірку рівня знань соціальних працівників за скринінговою анкетою на туберкульоз (ТБ) та анкетою AUDIT, обговорили плани виконання індикаторів у II-му півріччі та взаємодію соціальних служб і спеціалістів з організації доступу до програми медичних гарантій (ПМГ), які надають послуги в проекті з координації діагностики та виявлення ТБ серед цільових груп. Під час робочих зустрічей обговорили додатково питання організації доступу дітей із сімей складних життєвих обставинах (СЖО) та внутрішньо переміщених осіб (ВПО) щодо виявлення латентної туберкульозної інфекції та проходження профілактичного лікування за потребою.

Щодення: Інформація та мотивація

За період з квітня по червень відправили партнерам в усі регіони інформаційні матеріали та мотиваційні набори:

Мотиваційні набори	6008
Листівка «Як захистити дитину від туберкульозу»	8000
Листівка «Що таке латентна туберкульозна інфекція»	1000
Буклет «Шлях переселенця» для хабу «Із Бахмутом у серці»	500
Анкета учасника програми	50000
Талон направлення	20000
Блокнот щоденної відомості	120

Підсумки: Протидіємо історичним тенденціям або ...про піврічну статистику

Війна не лише створила нам силу-силенну проблем, але й посилила старі. Тому нині так необхідно докладати зусиль у різних напрямках. Так, за даними Центру громадського здоров'я, в Україні за 2022 рік кількість уперше зареєстрованих захворювань на туберкульоз (ТБ), включно з його рецидивами, вже була на 2,5% більше показника 2021 року.

Наразі, Україна на 4 місці за темпами поширення цього захворювання у Європейському регіоні ВООЗ.

За оцінкою Всесвітньої організації охорони здоров'я, щорічно у світі 10 млн осіб уперше хворіють на туберкульоз і 1,5 млн осіб помирає від нього. Україна входить до двадцятки країн із найвищим тягарем лікарсько-стійкого туберкульозу. І ще в 2021 році у планах Центру громадського здоров'я було до 2030 року – знизити захворюваність на 80%. Проте, історично відомо, що спалахи туберкульозу відбуваються в умовах воєн. І чим довше війна триває, тим більшим і загрозливішим може бути черговий спалах туберкульозу. Особливо, коли люди з туберкульозом стають вразливішими через загрози переривання лікування та несвоєчасної діагностики захворювання. Багато клієнтів вимушені покинути свої домівки та шукати не лише притулку, а й лікування у безпечніших регіонах. Ті, хто не можуть поїхати, часто тижнями живуть в умовах, непридатних для довгого перебування.

Тому, попри війну, [МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» \(LHSI\)](#) та регіональні координатори не зупиняли роботу проекту [«Тобі слід знати про туберкульоз: активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинились у складних життєвих обставинах»](#). Попри небезпеку наші партнери – соціальні центри та медичні заклади в регіонах – продовжували здійснювати психосоціальний супровід людей з туберкульозом при найменшій можливості. Варто нагадати, що МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» реалізує проект «Тобі слід знати про туберкульоз: активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинились у складних життєвих обставинах (СЖО)» за підтримки БФ «Альянс громадського здоров'я» в рамках гранту Глобального фонду боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією. А також у співпраці з

обласними та місцевими центрами соціальних служб, лікувально-профілактичними закладами різних рівнів.

Метою проекту **«Тобі слід знати про туберкульоз: активне виявлення випадків туберкульозу серед осіб, які опинились у складних життєвих обставинах (СЖО)»** є профілактика туберкульозу (ТБ) серед осіб і сімей, які опинилися в СЖО через впровадження ефективного алгоритму мультисекторальної взаємодії для забезпечення безперешкодного доступу осіб у клієнтів до скринінгу, діагностики та лікування туберкульозу; запровадження соціальної послуги консультування та скринінгу на наявність симптомів туберкульозу та діагностика латентної туберкульозної інфекції (ЛТІ), забезпечення соціального супроводу тощо.

Сьогодні проект реалізується у Києві, Харкові, у Донецькій, Вінницькій, Львівській та Чернівецькій областях. На жаль, минулого року довелося припинити діяльність у Маріуполі та в Луганській області. Натомість протягом минулого та цього років розпочали активно працювати в **Чернівецькій, Вінницькій та Львівській областях, в Києві та в нових локаціях Донецької області – Селидове та ХАБ «З Бахмутом у серці. Дніпро» у м. Дніпро.**

Донеччина

Попри активні воєнні дії, в **Донецькій області** повноцінно працює **Добропілля, Селидове та ХАБ «З Бахмутом у серці. Дніпро»** у Дніпрі, частково працює **Краматорськ**. Завдяки плідній роботі працівників соціальних служб і медиків лікувально-профілактичних закладів Бахмутського хабу **15 дітей**, які розпочинали профілактичне лікування у Бахмуті 2022 року, змогли завершити лікування латентної туберкульозної інфекції (ЛТІ).

Загалом за I півріччя 2023 року в Донецькій області **скринінгом** охоплено **8194 осіб**, з них **839 дітей**.

Пройшли обстеження у лікаря **2725 осіб**, з них **836 дітей**. І виявлено **10 випадків туберкульозу**. Виявлено та взято під соціальний супровід **94 дитини з латентною туберкульозною інфекцією**.

Харків

Не дивлячись на нові серії обстрілів, в **Харкові** не припинялась повноцінна робота за проектом. За перше півріччя **скринінгом** було охоплено **8243 осіб**, з них **1025 дітей**. **Пройшли обстеження** у

<https://lhsi.org.ua/>

лікаря 2835 клієнтів проекту, з них діти — 1025. Та виявлено 50 випадків туберкульозу, у тому 3 — у дітей. Виявлено та взято під соціальний супровід 122 дитини з латентною туберкульозною інфекцією.

Львівщина

Львівщина на сьогодні є однією з трьох областей України, яка прийняла найбільше внутрішніх переселенців. Проте соціальні та медичні працівники тут міцно тримають свій «фронт».

За перше півріччя 2023 скринінгом було охоплено 8500 осіб, з них — 1000 дітей. Пройшли діагностику у лікаря — 2897 клієнтів проекту, з них дітей — 1007. А виявлено туберкульоз у 126 осіб, з них у дітей — 3 випадки. А також виявлено та взято під соціальний супровід 22 дитини з латентною туберкульозною інфекцією.

Чернівецька область

Соціальні та медичні служби Буковини — новачки проекту, проте активно докладають зусиль для налагодження профілактики й виявлення туберкульозу в громадах свого регіону.

Тут за півроку охоплено скринінгом 1321 осіб, з них діти — 177. Пройшли обстеження у лікаря 576 клієнтів проекту, з них — 136 дітей. При цьому виявлено 18 випадків туберкульозу та 6 випадків латентної туберкульозної інфекції.

Київ

Київ і область також лідирують по кількості прийнятих внутрішніх переселенців в Україні, але тут соціальні та медичні працівники вже мають певний досвід роботи в цьому напрямку.

У Києві за перші півроку охоплено скринінгом 2500 осіб, серед яких 250 дітей. Пройшли діагностику у

лікаря — 834, з них дітей — 267. Виявлено туберкульоз у 4 клієнтів, 1 з них дитина. І виявлено та взято під соціальний супровід 49 дітей з латентною туберкульозною інфекцією.

В усіх регіонах клієнти своєчасно отримують консультації щодо необхідності початку лікування, завдяки чому більшість розпочали лікування.

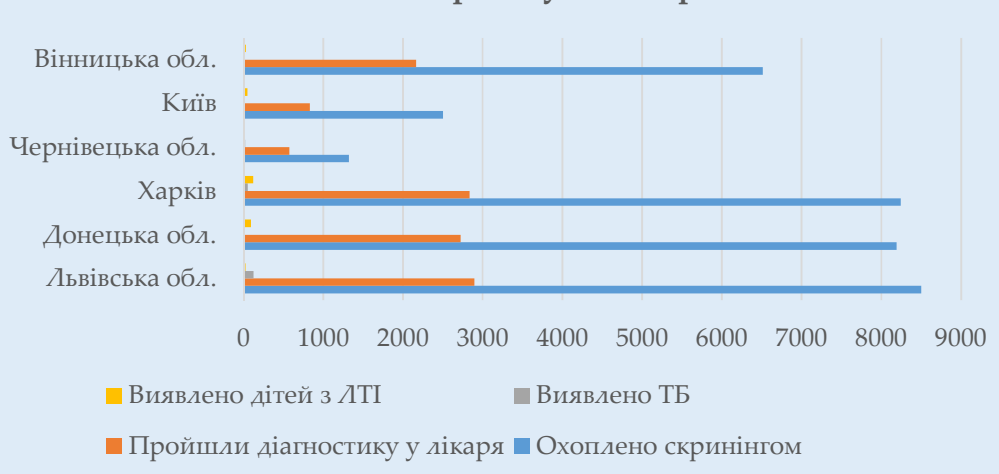
Вінницька область

Вінниччина — ще один регіон, який входить до трійки лідерів по кількості внутрішніх переселенців. У Вінницькій області охоплено скринінгом 6511, з них дітей — 761. Пройшли діагностику у лікаря 2166 клієнтів проекту, з них дітей — 726. Туберкульоз виявлено у 8 клієнтів, з них діти — 2. Виявлено та взято на соціальний супровід 26 дітей з латентною туберкульозною інфекцією.

Нагадаємо, що на початку року Україна першою в Європейському регіоні привела національні стандарти охорони здоров'я у разі туберкульозу у відповідність до рекомендацій ВОЗ 2022 року. 19 січня 2023 року наказом МОЗ України № 102 були затверджені стандарти медичної допомоги «Туберкульоз». Нові стандарти дозволять підвищити якість лікування, знизити рівень захворюваності, інвалідизації та смертності, а також зменшити витрати та ризики для пацієнтів.

Маємо зустріти перемогу підготовленими! І здорові люди — це теж наша перемога. Дякуємо всім колегам та працюємо далі!

Статистика проекту за 1 півріччя

<https://lhsi.org.ua/>

Ми дякуємо всім, хто долучився до цієї важливої справи й, першою чергою, експертам і спеціалістам-аналітикам проекту, регіональним координаторам, медичним і соціальним працівникам та, безумовно, донору.

МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я»

Київ, бульвар Лесі Українки, 34, офіс 70
Телефони: (+38 044) 290-29-10, 290-29-19

E-mail: office@lhsi.org.ua
Сайт: <http://www.lhsi.org.ua/>

Проект здійснюється МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я» за фінансової підтримки МБФ «Альянс громадського здоров'я» в рамках реалізації програми «Прискорення прогресу у зменшенні тягаря туберкульозу та ВІЛ-інфекції в Україні», яка реалізується за підтримки Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією.

Викладені в даній публікації думки й точки зору є думками й точками зору МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я», яка публікує цей дайджест, і не можуть розглядатися як думки або точки зору МБФ «Альянс громадського здоров'я» і Глобального фонду.